

PROSTOROVÉ PODMÍNKY PRO VÝUKU TĚLESNÉ VÝCHOVY NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH

SPATIAL CONDITIONS FOR PHYSICAL EDUCATION LESSONS IN PRIMARY SCHOOLS

L. Flemr

Univerzita Karlova v Praze, Fakulta tělesné výchovy a sportu, Katedra pedagogiky, psychologie a didaktiky TV a sportu

ABSTRACT

The aim of this paper is to map and discover opinions regarding spatial conditions for physical education lessons of the physical education teachers in primary schools. The problem is global ignorance of their condition and absence of any norms, which lay down even minimal spatial standards in schools as existed in the past. Data contain 2822 electronic questionnaires from Czech primary schools and 50 semistructured physical education teachers interviews from Prague and the Central Bohemia Region. Outdoor playgrounds and indoor gyms are together used for PE lessons in 86.8 % of schools regardless of the owner. In 5.1 % of schools the indoor gym is used, but the outdoor playground is not. On the other hand 7.1 % of schools use the playground, but do not use the gym. The outdoor playground and the gym are not used by 1 % of schools. Physical education teacher interviews show larger satisfaction of teachers in primary schools which have better spatial conditions for PE lessons. It means bigger enthusiasm of pupils for PE lessons where there is non-conventional PE conditions.

Keywords: physical education; spatial conditions; PE teacher

SOUHRN

Cílem příspěvku je zmapování a zjištění názorů učitelů tělesné výchovy na prostorové podmínky základních škol pro výuku tělesné výchovy. Hlavním problémem je jejich plošná neznalost a rozvolnění – absence jakékoli normy, která by stanovovala byt minimální vybavenost škol, jak tomu bývalo dříve. Data jsou analýzou 2822 elektronických dotazníků (základní školy z celé ČR) a 50 semistrukturovaných rozhovorů s učiteli tělesné výchovy (Praha a Středočeský kraj). Venkovní hřiště a tělocvičnu/sportovní halu má zároveň k dispozici, bez ohledu na vlastníka, pro výuku tělesné výchovy 86,8 % škol. V dotazovaném souboru využívá tělocvičnu/sportovní halu, ale nevyužívá venkovní hřiště 5,1 % škol, naopak pouze venkovní hřiště, ale tělocvičnu nemá k dispozici 7,1 % škol. Ani tělocvičnu ani hřiště nevyužívá 1 % škol. Z rozhovorů s učiteli TV mj. vyplynula větší spokojenost učitelů na základních školách, kde jsou lepší prostorové (potažmo materiální) podmínky pro výuku tělesné výchovy. Jakožto i větší nadšení dětí pro výuku, kde mají i méně tradiční formy vybavení pro výuku tělesné výchovy – prostorové a materiální.

Klíčová slova: tělesná výchova; prostorové podmínky; učitel tělesné výchovy

Úvod

Jedním z dlouhodobě nejdiskutovanějších témat v souvislosti s výukou školní tělesné výchovy jsou prostorové a materiální podmínky pro její realizaci. Prostorové podmínky pro realizaci tělesné výchovy na základních školách jsou jedním ze základních předpokladů pro kvalitní a dlouhodobě uspokojivou výuku.

Z *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání* (MŠMT, 2013) je při tvorbě podmínek pro tělesnou výchovu žádoucí brát v potaz mj. tyto náležitosti: potřeby žáků a učitelů; kvalitu,

funkčnost a estetičnost prostředí ve škole; optimalizaci sociálních vztahů; efektivitu vzdělávání žáků; realizaci zájmových činností; spolupráci se všemi účastníky a partnery vzdělávacího a výchovného procesu.

Právní předpis upravující mj. stavby škol, předškolních, školských a tělovýchovných zařízení je *vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 268/2009 Sb. o technických požadavcích na stavby*. Velikost tělocvičny je zde upravena v § 49, odst. 1), písmeno c) a to nejmenší světlé výšky stropu, který by měl být minimálně 6000 mm u tělocvičen rozměrů 12 × 18 m a 12 × 24 m, 7000 mm u tělocvičen rozměrů 18 × 30 m a větších, d) 2500 mm u šaten. Ve shodném paragrafu, odst. 2), se uvádí, že v budově každé školy, předškolního, školského a tělovýchovného zařízení musí být zřízeny šatny žáků. Prostory šaten musí být osvětlené a větrané. Odkládání oděvu pedagogických a nepedagogických pracovníků se musí řešit odděleně od šaten žáků.

Dalším právním dokumentem je *vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 343/2009 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých*. Tato norma v § 3, odst. 2) uvádí, že pozemek zařízení pro výchovu a vzdělávání a provozoven pro výchovu a vzdělávání poskytující základní vzdělání, musí mít k dispozici zpevněnou plochu a travnatou plochu pro přestávkový pobyt žáků, dále plochu pro tělovýchovu a sport; povrch této plochy musí odpovídat normovým požadavkům české technické normy upravující kvalitu a bezpečnost povrchu. Pozemek musí být oplocen z důvodu ochrany zdraví a zajištění bezpečnosti žáků.

Dále se v § 5, odstavec 1) uvádí, že prostory k výuce tělesné výchovy a tělocvičny v zařízeních pro výchovu a vzdělávání a provozovnách pro výchovu a vzdělávání musí svými stavebně technickými podmínkami umožňovat realizaci tělesné výchovy. Tyto prostory musí být větratelné; požadavky na větrání jsou upraveny v příloze č. 3 k této vyhlášce. Ovládání ventilačních otvorů musí být dosažitelné z podlahy. Podlaha musí být pružná při statickém i dynamickém zatížení, snadno čistitelná, s protiskluzovou úpravou povrchu. Stěny a tělesa topení musí být zabezpečeny takovým způsobem, aby nebylo ohroženo zdraví dětí a žáků, svítidla a okenní tabule musí být zabezpečena proti rozbití.

Příloha č. 3 (*Požadavky na větrání a parametry mikroklimatických podmínek*) výše uvedené vyhlášky upřesňuje počet m³ přiváděného čerstvého vzduchu v tělocvičně na 20 – 90 m³ za 1 hod. na 1 žáka (s přihlédnutím na konkrétní využití – dle druhu prováděného cvičení a kapacitu tělocvičny). Dále je v této příloze uvedena požadovaná teplota v prostoru tělocvičny - minimální je 18 °C, optimální 20 °C, maximální přípustná teplota je 28 °C. Ve druhém odstavci § 5 je dále uvedeno, že u tělocvičny musí být zřízena šatna, umývárna a záchody s předsíní a umyvadlem, oddělené pro chlapce a dívky, v případě potřeby i nářadovna. Šatny musí být vybaveny věšáky a lavicemi; počítá se 0,4 m délky lavice na 1 žáka. Umývárna musí být přístupná ze šatny, musí umožňovat odkládání mycích potřeb, ručníků a prádla; pro maximálně 8 žáků musí být instalována 1 sprchová růžice.

Z historického pohledu (např. Flemr et al., 2010) je zřejmý významný podíl školní sportovní infrastruktury z celkového počtu sportovišť v České republice. Dříve byla jejím problémem přílišná uzavřenost mimo školní výuku. To se postupem doby (od ca druhé poloviny 90. let 20. stol.) začalo zlepšovat. V současnosti s tlakem na ekonomickou stabilitu a prosperitu škol se snaží své prostory co nejvíce komerčně pronajímat a není příliš prostoru pro případné „spontánní“ sportování dětí mimo školní výuku či organizované kroužky. Toto se týká především krytých prostor – typicky tělocvičen či sportovních hal.

U venkovních prostor – školních hřišť – je situace trochu odlišná, ale paradoxně jejich využití pro výuku tělesné výchovy zpravidla nemá příliš dlouhou sezónu, zejména vlivem dvou měsíčních letních prázdnin. Obecně se totiž potvrzuje, že se „halová sezóna“ v průběhu školního roku postupem doby spíše prodlužuje. Ovšem u škol, které si musejí tělocvičny pronajímat, se ukazuje, že se snaží chodit na tělesnou výchovu na jaře dříve ven a na podzim později dovnitř.

Zejména v menších sídlech hrají školní sportoviště a vybavení důležitou roli pro možnost realizace sportovních aktivit všech obyvatel dané lokality, příp. i turistů. Ale i např. v Praze jsou zejména školní tělocvičny a sportovní haly důležitou součástí sportovní infrastruktury, jak pro formálně organizované jedince (sportovní kluby a spolky), tak i pro formálně neorganizované jedince (party lidí, kteří si jdou zahrát zpravidla nějakou míčovou hru – volejbal, basketbal, fotbal, florbal apod.). V případě vhodných parametrů venkovního školního hřiště může sloužit např. pro zápasy tzv. Hanspaulské ligy v rámci Prahy.

Dále je třeba mít neustále na paměti tu skutečnost, že děti ve většině preferují uměle vytvořená sportoviště (často nákladná na vybudování i provoz) před přírodními podmínkami, na rozdíl od dospělých (více viz Rychtecký et al., 2000, 2006; Jansa, 2002; Jansa et al., 2005). Čím více dochází k určité „decentralizaci“ v základním školství, tím více je žádoucí zjišťovat aktuální stav prostorových (ale i materiálních) podmínek pro realizaci výuky tělesné výchovy. Dalším důvodem je úplné rozvolnění požadovaných prostorových (a materiálních) podmínek, byť třeba jen minimálních, ze strany MŠMT vůči základním školám.

Metodika

Prostorovými podmínkami pro výuku školní tělesné výchovy na základních školách se zabývalo šetření České školní inspekce (školní rok 2012/2013; ČŠI, 2013). Průzkumu se zúčastnilo 2822 základních škol a základních škol speciálních z celé České republiky s vyloučením škol, které jsou sportovního zaměření a škol při zdravotnických zařízeních. Kontaktováno bylo celkově 4 095 základních škol. Návratnost elektronických dotazníků činila 68,9 %. Dotazník obsahoval 44 otázek týkajících se komplexně tělesné výchovy. Článek prezentuje část výsledků vztahujících se k prostorovým podmínkám pro výuku TV.

Největší podíl škol v dotazovaném souboru byl zřizován obcemi (90,1 %), krajem bylo zřizováno 6,9 % škol, privátními subjekty 1,3 %, MŠMT 1 % a církevní 0,7 %. Z toho bylo 90,4 % základních škol běžného typu a 9,6 % základních škol speciálních. Součástí analyzovaného souboru bylo 68,2 % plně organizovaných základních škol, tj. škol, které mají první i druhý stupeň. Zbýlých 31,8 % tvořily školy, které měly pouze jeden stupeň (ve většině případů se jedná o první stupeň základní školy, nicméně do analýz bylo zahrnuto také 15 škol, které měly pouze druhý stupeň). Poslední třídění, které bylo pro analýzy použito, je velikost školy. Školy byly rozděleny pro potřeby tohoto šetření na malé a velké podle toho, zda celkový počet jejich žáků převyšuje 150. V souboru bylo zastoupeno 48,7 % velkých a 51,3 % malých základních škol.

Toto dotazníkové šetření bylo doplněno o 35 návštěv základních škol v Praze a Středočeském kraji a 50 semi-strukturovaných rozhovorů s učiteli (25 žen; 25 mužů) tělesné výchovy. Hlavními důvody byla verifikace výsledků a prohloubení získaných dat o názory učitelů TV na danou problematiku.

Výsledky a diskuze

Venkovní prostory pro výuku tělesné výchovy

Využitelnost venkovního hřiště

Pouze vlastní venkovní hřiště pro výuku tělesné výchovy využívá 60,7 % základních škol. Využívání vlastního a jiného venkovního hřiště uvedlo 10,4 % základních škol. Hřiště ve vlastnictví tělovýchovné jednoty, jiné školy apod. využívá 33,2 % základních škol. Absenci využívání venkovního hřiště uvedlo 6,1 % základních škol. Více viz tabulka 1.

Velké rozdíly lze zaznamenat dle zřizovatele základních škol. U škol zřizovaných obcemi má k dispozici vlastní venkovní hřiště 63,5 %, u soukromých škol 31,6 % a u církevních škol je to 15,0 %. Taktéž nejvíce církevních škol nevyužívá venkovní hřiště vůbec (25,0 %). Vlastní venkovní hřiště využívají nejčastěji pražské základní školy (74,1 %), nejméně pak ve Středočeském (52,9 %) a Libereckém (51,2 %) kraji. Dále z hlediska velikosti školy častěji využívají venkovní hřiště větší (nad 150 dětí) plně organizované školy.

Tabulka 1./ Table 1.

Využitelnost venkovního hřiště pro výuku TV./ Usability of the outdoor playground for PE lessons.

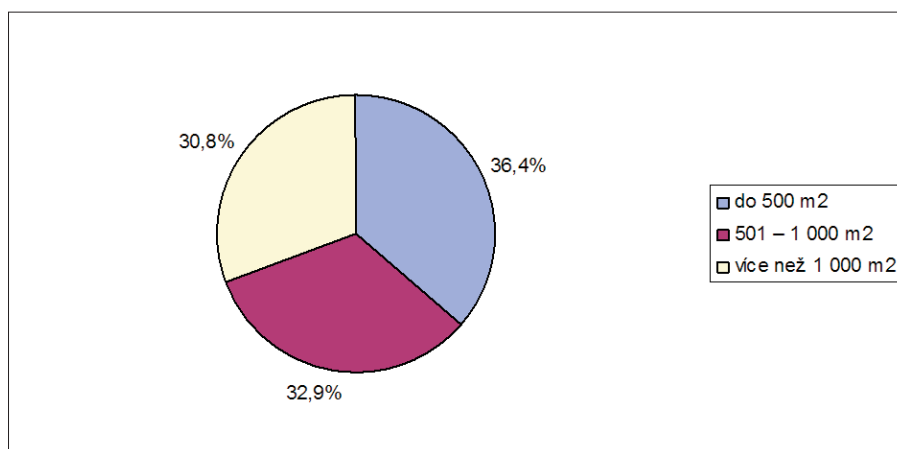
Venkovní hřiště	Počet škol	Podíl škol (v %)
Vlastní (ve vlastnictví školy nebo zřizovatele)	1 992	71,0
Z toho pouze vlastní	1 701	60,7
Vlastní + jiné	291	10,4
Jiné (ve vlastnictví tělovýchovné jednoty, jiné školy apod.)	932	33,2
Z toho pouze jiné	641	22,9
Škola nevyužívá pro výuku venkovní hřiště	171	6,1

Velikost venkovního hřiště

V případě, že výuka tělesné výchovy probíhá na venkovních hřištích, tak malé (do 500 m²), střední (501-1000 m²), i velké (nad 1000 m²) je využíváno poměrně rovnoměrně. Nicméně nejčastěji se jedná o hřiště o plošné rozloze menší než 500 m² (36,4 % základních škol). Hřiště o plošné výměře 501 až 1 000 m² využívá 32,9 % základních škol a hřiště přesahující 1 000 m² využívá 30,8 % základních škol (graf 1). Velikosti hřišť se dle jednotlivých krajů výrazněji neliší. Logicky jednostupňové základní školy mají častěji menší hřiště (58 % škol) než plně organizované (26,9 % škol). Menší základní školy využívají menší venkovní hřiště (50,1 % základních škol) častěji než větší školy (22,7 % základních škol).

Graf 1./ Graph 1.

Velikost venkovního hřiště (orientační údaj v m²)./ Area of the outdoor playground (indicative figure in square metres).

Pozn.: Pokud výuka probíhala na více hřištích, tak je údaj sečten.

Tabulka 2./ Table 2.

Venkovní prostorové podmínky pro výuku tělesné výchovy./ Outdoor spatial conditions for PE lessons.

Druh sportu	Počet škol	Podíl škol (v %)
Fotbal	2 274	86,4
Atletika – běhy a sprinty	1 993	75,7
Atletika – vrh koulí, hod granátem, míčkem	1 984	75,4
Volejbal	1 817	69,0
Atletika – skok do dálky, skok do výšky	1 735	65,9
Basketbal	1 350	51,3
Házenou	1 217	46,2
Tenis	146	5,5
Jiné sportovní aktivity	184	7,0

Venkovní prostorové podmínky

Nejčastěji je možné v rámci venkovních prostor hrát fotbal (86,4 % škol). Dále lze často v rámci výuky TV na základních školách provozovat také atletiku – běhy a sprinty (75,7 % škol) a vrh koulí, hod granátem, míčkem (75,4 % škol). Méně často jsou venkovní hřiště vybavena na basketbal (51,3 % škol) a házenou (46,2 %). Kromě tradičních kolektivních sportů lze také v menší míře hrát tenis (5,5 %). Více viz tabulka 2.

Významnější rozdíly byly zjištěny z hlediska kraje pouze v podmínkách pro volejbal a basketbal. V Praze má podmínky pro volejbal 83,1 % škol a pro basketbal 73,6 % škol, zatímco v Olomouckém kraji 56,9 % škol pro volejbal a v kraji Vysočina 38,7 % škol pro basketbal. Rozdíly mezi školami ve

třídění podle zřizovatele a typu školy nebyly významné. Velké a úplné školy mají častěji podmínky pro všechny uvedené sporty než školy malé a neúplné.

Pokud měla škola v rámci venkovního hřiště podmínky pro nějaké další jiné sportovní aktivity, tak to byly softball (60 škol), nohejbal (35 škol), plážový volejbal (27 škol), baseball (23 škol) a ostatní (142 četností).

Trochu rozporuplně působí velký rozdíl mezi možnostmi hrát tenis (146 škol) a nohejbal (35 škol), jelikož tam kde lze hrát tenis, lze zpravidla hrát i nohejbal. Totéž do určité míry platí i softballu (60 škol) a baseballu (23 škol).

Dále je možné zřídka provozovat následující aktivity, avšak spíše odvislé od materiálního vybavení než jen prostorového: badminton, ringo, lakros, frisbee, hokejbal, brännball a další.

Atletickou dráhu má k dispozici 28,8 % základních škol (tabulka 3). Dle zřizovatele a typu školy nebyly zjištěny mezi školami významné rozdíly. Naopak v třídění podle kraje, velikosti a úplnosti školy se školy významně lišily. Nejvíce škol má atletickou dráhu v Praze (41,5 %) a Karlovarském kraji (38,2 %), nejméně pak na Vysočině (22 %) a v Olomouckém kraji (20,2 %). Školy s jedním stupněm atletickou dráhu v 95,7 % případů nemají, stejně jako školy malé (89,5 % případů).

Tabulka 3./ Table 3.

Disponování školy atletickou dráhou (v %)./ Have the use of athletics track by school (in %).

Zřizovatel	Ano	Ne
Obec	29,0	71,0
Kraj	27,5	72,5
Státní správa (MŠMT)	22,2	77,8
Soukromá osoba	32,4	67,6
Církev	21,1	78,9
Kraj	Ano	Ne
Praha	41,5	58,5
Středočeský	24,4	75,6
Jihočeský	31,5	68,5
Plzeňský	34,0	66,0
Karlovarský	38,2	61,8
Ústecký	33,2	66,8
Liberecký	26,6	73,4
Královéhradecký	29,9	70,1
Pardubický	26,1	73,9
Vysočina	22,0	78,0
Jihomoravský	25,4	74,6
Olomoucký	20,2	79,8
Zlínský	30,6	69,4
Moravskoslezský	34,4	65,6
Typ školy	Ano	Ne
Běžná	28,9	71,1
Speciální	28,1	71,9
Organ. školy	Ano	Ne
Úplná	40,2	59,8
Pouze 1. stupeň	4,3	95,7
Velikost školy	Ano	Ne
Velká (nad 150 žáků)	48,1	51,9
Malá (do 150 žáků)	10,5	89,5
Celkem	28,8	71,2

Vnitřní prostory pro výuku tělesné výchovy

Využitelnost tělocvičny/sportovní haly

Vlastní tělocvičnu či sportovní halu mělo k dispozici 80,1 % základních škol (tabulka 4a). Z toho se jednalo v 70,5 % případů o vlastní tělocvičnu či halu; dále 9,6 % základních škol kombinovalo vlastní prostory s cizími. Tělocvičnu nebo sportovní halu ve vlastnictví jiné školy či tělovýchovné jednoty využívalo 19,3 % základních škol a jiné vnitřní prostory 12,4 % základních škol. Jen jiné vnitřní prostory využívalo pro výuku tělesné výchovy 8,0 % základních škol.

Tabulka 4a./ Table 4b.

Škola využívá pro výuku tělesné výchovy tělocvičnu (sportovní halu)./ School use indoor gym for the PE lessons.

Využití tělocvičny/sportovní haly pro výuku tělesné výchovy	Počet škol	Podíl škol (v %)
Vlastní (ve vlastnictví školy nebo zřizovatele)	2 249	80,1
Pouze vlastní tělocvičnu/sportovní halu	1 979	70,5
Kombinace (vlastní, jinou, jiné)	270	9,6
Jinou (ve vlastnictví tělovýchovné jednoty, jiné školy apod.)	543	19,3
Pouze jinou tělocvičnu/sportovní halu	291	10,4
Jinou tělocvičnu/sportovní halu + jiné vnitřní prostory	43	1,5
Jiné vnitřní prostory	347	12,4
Pouze jiné vnitřní prostory	225	8,0

Dle tabulky 4b je patrné, že vlastní tělocvičnu mají možnost v největší míře využívat základní školy zřizované obcemi (73,3 %). Naopak 55,3 % soukromých základních škol si tělocvičnu či sportovní halu najímá. Církevní základní školy využívají nejméně jiných prostor – v 5,3 % případů.

Dle jednotlivých krajů je situace také dost rozdílná. Na jedné straně jiné prostory využívá pro výuku tělesné výchovy 19,4 % základních škol v kraji Vysočina. Na straně druhé 2,0 % pražských základních škol a 2,4 % v Jihočeském kraji.

Velký rozdíl je také mezi plně organizovanými základními školami a pouze jednostupňovými. Prvně jmenované využívají jiné prostory v 1,8 % případů, kdežto základní školy pouze s jedním stupněm v 21,5 % případů.

Jako jiné prostory pro výuku tělesné výchovy na základních školách byly nejčastěji uvedeny třídy/učebny/upravené místnosti/cvičebny (malé tělocvičny (59,8 %); místnosti/sály mimo školu – kulturní nebo obecní domy (26,3 %); klubovny/herny (7,6 %); auly/sály/haly (3,1 %); gymnastické/baletní sály (3,1 %); chodby (0,9 %).

Velikost tělocvičny/sportovní haly

Největší podíl základních škol (37,5 %) realizuje tělesnou výchovu v tělocvičně či sportovní hale do 200 m² a 201-500 m² (36,7 %). Velikost tělocvičny či sportovní haly mezi 501-1000 m² uvedlo 21,4 % základních škol, nad 1000 m² je to 4,4 % škol. Pokud výuky probíhala souběžně ve více tělocvičnách či sportovních halách, tak jsou údaje sečteny.

Nejvíce jednostupňových základních škol (69,5 %) využívá tělocvičnu do 200 m², plně organizovaných základních škol je to 25,6 %. Plně organizované a velké základní školy mají nejčastěji tělocvičnu či sportovní halu mezi 201-500 m² (graf 2).

Názory učitelů TV na prostorové podmínky

Učitelé tělesné výchovy (25 žen; 25 mužů) na základních školách ve Střediskem kraji a Praze (n = 50) projevovali při semi-strukturovaných interview větší spokojenost, když měli k dispozici kvalitnější sportovní zázemí pro výuku tělesné výchovy – zejména prostorové podmínky (ale i materiální). Tuto spokojenost prezentovali hned ve dvou rovinách – oni sami měli lepší pocit z kvalitních a hojných podmínek pro výuku, taktéž zmiňovali, že i děti výuka více baví (např. při půlení tříd, přičemž se prostory po týdnu střídaly, vnímají úplně jinou odezvu od žáků „samotnou atraktivitou prostředí a možnou náplní hodiny“).

Větší spokojenost učitelů na základních školách, kde má tělesná výchova lepší postavení – respekt ředitele, zástupců ředitele; respekt ostatních kolegů (často souvisí právě s aprobací ředitelů a zástupců, příp. na jejich současném postoji ke sportu, který je často určován aktuální sportovní aktivitou či

jejich sportovní minulostí). Analýza rozhovorů též naznačila patrně větší prestiž/respekt ze strany kolegů k plně aprobovaným tělocvikářům, tzn. že mají tělesnou výchovu ještě v kombinaci s druhým předmětem.

Tabulka 4b./ Table 4b.

Škola využívá pro výuku tělesné výchovy tělocvičnu/sportovní halu (v %)./ School use indoor gym for the PE lessons (in %).

Zřizovatel	Vlastní	Jinou	Jiné prostory	Kombinace★
Obec	73,3	8,4	8,0	10,3
Kraj	49,7	21,5	8,2	20,5
Státní správa (MŠMT)	55,6	25,9	11,1	7,4
Soukromá osoba	18,4	55,3	7,9	18,4
Církev	36,8	42,1	5,3	15,8
Kraj	Vlastní	Jinou	Jiné prostory	Kombinace★
Praha	73,6	9,5	2,0	14,9
Středočeský	66,8	13,5	7,1	12,6
Jihočeský	77,0	6,1	2,4	14,5
Plzeňský	72,5	5,6	10,6	11,3
Karlovarský	80,2	5,5	4,4	9,9
Ústecký	69,6	10,9	6,5	13,0
Liberecký	66,7	17,1	4,7	11,6
Královéhradecký	69,1	10,8	8,8	11,3
Pardubický	66,3	10,0	6,9	16,9
Vysočina	63,4	9,7	19,4	7,5
Jihomoravský	68,9	12,0	10,1	9,0
Olomoucký	70,5	13,8	12,1	3,6
Zlínský	74,0	11,0	6,9	8,1
Moravskoslezský	75,9	5,2	5,5	13,7
Typ školy	Vlastní	Jinou	Jiné prostory	Kombinace★
Běžná	72,8	8,8	8,0	10,5
Speciální	48,9	25,2	8,5	17,4
Organ. školy	Vlastní	Jinou	Jiné prostory	Kombinace★
Úplná	75,8	8,3	1,8	14,4
Pouze 1. stupeň	59,7	14,7	21,5	4,0
Velikost školy	Vlastní	Jinou	Jiné prostory	Kombinace★
Velká (nad 150 žáků)	79,0	4,6	0,4	16,0
Malá (do 150 žáků)	62,4	15,8	15,2	6,5
Celkem	70,5	10,4	8,0	11,1

★ - Zahnuje následující kombinace: vlastní + jiná, vlastní + jiné prostory, jiná + jiné prostory, vlastní + jiná + jiné prostory.

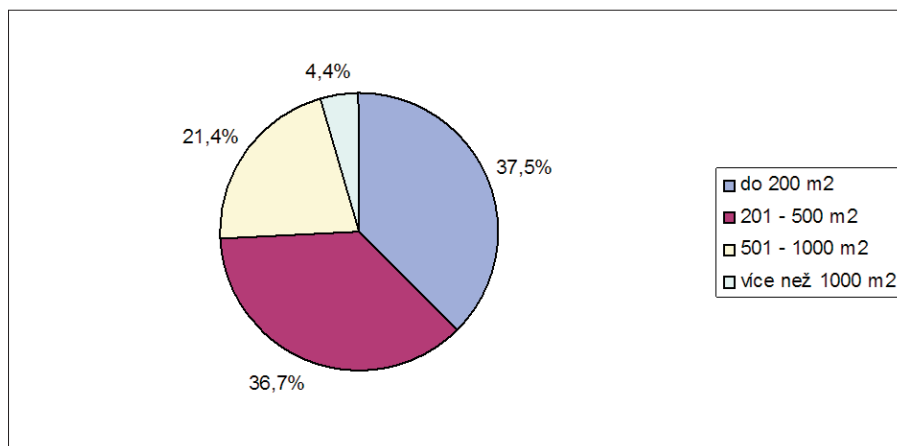
Větší spokojenost učitelů na školách, kde není problém s rychlou obměnou či dovybavením náradí a pomůcek pro výuku. Zmiňované všeobecné větší nadšení dětí pro výuku tělesné výchovy, kde mají i méně tradiční formy vybavení – prostorové a materiální.

Výše zmíněná zjištění jsou v souladu s tvrzením Flemra et al. (2010), že je touha dětí po kvalitních podmínkách pro sport, resp. tělesnou výchovu.

I prostorové podmínky pro sport podléhají určité „módě“. To platí i v rámci podmínek pro tělesnou výchovu – tam kde se dlouhá léta (v řádu 10 let) neinvestovalo do prostorových podmínek, tak přestávají být pro děti atraktivní. U prostorových podmínek se to týká především různých druhů povrchů (jako příklad lze uvést škvárovou atletickou dráhu vers. dráhu s umělým povrchem apod.). Totéž se ve větší míře samozřejmě týká i materiálního vybavení pro tělesnou výchovu, ale to není předmětem tohoto sdělení.

Graf 2./ Graph 2.

Velikost tělocvičny/sportovní haly (orientační údaj v m²)./ Area of the gym (indicative figure in square metres).

Tabulka 5./ Table 5.

Celková dostupnost sportovišť (v %)./ Total accessibility of sports areas (in %).

Zřizovatel	Tělocvična i hřiště	Pouze tělocvična	Pouze hřiště	Žádné
Obec	87,4	4,5	7,1	1,0
Kraj	82,3	8,9	7,8	1,0
Státní správa (MŠMT)	77,8	11,1	11,1	0,0
Soukromá osoba	78,9	13,2	5,3	2,6
Církev	73,7	21,1	0,0	5,3
Kraj	Tělocvična i hřiště	Pouze tělocvična	Pouze hřiště	Žádné
Praha	92,5	4,8	2,7	0,0
Středočeský	87,3	5,2	6,3	1,1
Jihočeský	93,1	4,4	2,5	0,0
Plzeňský	85,8	4,3	8,5	1,4
Karlovarský	89,9	5,6	3,4	1,1
Ústecký	89,9	3,4	6,7	0,0
Liberecký	85,2	9,4	4,7	0,8
Královéhradecký	88,5	2,6	8,3	0,5
Pardubický	86,1	7,0	7,0	0,0
Vysočina	77,2	3,3	17,4	2,2
Jihomoravský	84,5	5,4	8,7	1,4
Olomoucký	82,5	5,8	9,0	2,7
Zlínský	89,0	4,1	5,2	1,7
Moravskoslezský	87,9	6,6	4,8	0,7
Typ školy	Tělocvična i hřiště	Pouze tělocvična	Pouze hřiště	Žádné
Běžná	87,4	4,5	7,0	1,0
Speciální	80,5	10,5	7,5	1,5
Organ. školy	Tělocvična i hřiště	Pouze tělocvična	Pouze hřiště	Žádné
Úplná	93,8	4,2	1,7	0,2
Pouze 1. stupeň	71,5	7,0	18,6	2,8
Velikost školy	Tělocvična i hřiště	Pouze tělocvična	Pouze hřiště	Žádné
Velká (nad 150 žáků)	96,2	3,2	0,6	0,0
Malá (do 150 žáků)	77,8	6,9	13,2	2,0
Celkem	86,8	5,1	7,1	1,0

Závěr

Venkovní hřiště a tělocvičnu/sportovní halu má zároveň k dispozici, bez ohledu na vlastníka, pro výuku tělesné výchovy 86,8 % škol (tabulka 5). V dotázaném souboru využívá tělocvičnu/sportovní halu, ale nevyužívá venkovní hřiště 5,1 % škol, naopak pouze venkovní hřiště, ale tělocvičnu nemá k dispozici 7,1 % škol. Ani tělocvičnu ani hřiště nevyužívá 1 % škol. Větší podíl velkých a plně organizovaných škol využívá pro výuku tělesné výchovy jak tělocvičnu, tak hřiště. Z hlediska zřizovatele, kraje a typu školy nebyly mezi školami shledány výraznější rozdíly. Větší spokojenost učitelů, ale i žáků dle výpovědí učitelů, na základních školách, kde jsou lepší prostorové podmínky pro výuku tělesné výchovy; Plošně by prostorové podmínky pro výuku tělesné výchovy na základních školách v ČR mohly být na lepší a hojnější úrovni. Nicméně v reálu jsou mezi školami shledávány značné rozdíly v těchto podmínkách.¹

Literatura

ČŠI (2013). *Tématická zpráva z rychlého šetření. Tělesná výchova: podmínky pro realizaci na základních školách.* (nepublikováno). Praha.

Flemer, L. et al. (2010). *Prostorové podmínky pro podporu aktivního životního stylu současné populace.* Praha: Karolinum.

Jansa, P., Kocourek, J., Votruba, J. et al. (2005). *Sport a pohybové aktivity v životě české populace.* Praha: UK FTVS.

Jansa, P. (2002). Názory (postoje) a zájmy adolescentní mládeže o sport, tělesnou výchovu a jiné pohybové aktivity. *Česká kinantropologie*, 6(2), 23-39.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (verze platná od 1. 9. 2013), úplné znění upraveného RVP ZV. Praha: MŠMT.

Rychtecký, A. et al. (2000). *Monitorování účasti ve sportu a pohybové aktivitě v České republice a v evropských zemích.* Závěrečná zpráva grantu MŠMT ČR. Praha: UK FTVS.

Rychtecký, A. (2006). *Monitorování účasti mládeže ve sportu a pohybové aktivitě v České republice.* Praha: UK FTVS.

Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 268/2009 Sb. *o technických požadavcích na stavby.*

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 343/2009 Sb. *o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých.*

PhDr. Libor Flemer, Ph.D.

FTVS UK

José Martího 31

162 00 Praha 6

flemer@ftvs.cuni.cz

¹Článek vznikl díky podpoře Programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově (PRVOUK) v rámci programu Škola a učitelská profese v kontextu rostoucích nároků na vzdělávání (P15).